

Vem vågar utmana monstret?

Vi kan utgå från att den samlade vetenskapen har rätt i sin beskrivning av hur ökade CO₂-utsläpp påverkar klimatet för framtida generationer. Vi märker det redan i form av extremväder, värmeböljor, skyfall etcetera. Känslan är att försäkringsbolagen snart vägrar försäkra olyckor som kan kopplas till klimatet.

Det är alltså hög tid att vakna, vill vi lämna över en bättre värld till nästa generation måste vi:

- 1: Globalt sänka våra utsläpp samtidigt som vi blir fler människor.
- 2: Anpassa oss till ett nytt klimat medan klimatförändringarna pågår och förbereda oss inför ett ännu värre framtida klimat.

Vad innebär det för oss som arbetar med ett material som ger ett väldigt lågt klimatavtryck och i praktiken har en oändlig livslängd?

Ja, för det första är det förpliktande att vara privilegerad. Inte många arbetar med ett sådant byggnadsmaterial. Därför borde vi också gå i första ledet och utmana metoder och regelverk som står i dag i vägen för att naturstenen ska behandlas med den respekt som den förtjänar. Vi själva måste i varje led, från politiska beslut till förfrågningsunderlag och entreprenad, ställa oss frågan: Hur bidrar mitt beslut till en bättre och klimatsmart värld för kommande generationer?

Jag ställs dagligen inför frågan när jag rör mig ute på fältet eller arbetar med uppdateringar av AMA Anläggning. Det är alltid bekvämt att hänvisa till AMA-koder och beprövade metoder – då tar man heller inga risker eller uppfattas som besvärlig.

AMA lämpar sig också utmärkt för nyproducerad natursten. En projektör som låter AMA göra jobbet kan alltid luta sig tillbaka till skillnad mot den som vågar göra avsteg så att förfrågningsunderlaget anpassas bättre till projektets syfte.

Endast förändring leder till en förbättring. Men det kräver att vi blir mer modiga och ifrågasättande. När ett projekt exempelvis ställer krav på återbruk så måste man förstå att kraven i AMA troligtvis inte är applicerbara på återbrukade produkter. Å andra sidan kanske vi kan leva med att kantstenslinjen är något skev eller består av blandade stensorter? Spelar det någon roll om SSEN:s krav på toleranser inte är applicerbar på de återanvända granitplattorna när man bygger en klimatsmart gata? Låt stenen få bestämma! Föreskriv bågättning om storleken på de återbrukade gatstenarna varierar och inte lämpar sig för en raksättning, och vice versa.

Jag tjarar ofta om att viktigast är att saker utförs fackmässigt, att den som håller i hammaren kan hantverket och gör jobbet rätt. Det ger stora vinster på alla tänkbara plan. Ett tips är att lägga in en provbeläggning i projektet. Samla därefter beställare-arkitekt-entreprenör-stensättare och besiktningsman och låt provytan vara normsättande för hela projektet. Beskriv ytan i en post med egen mängd, och kravställ i likhet med övriga ytskiktscoder.

Jag vet att många av er vill göra skillnad och vet vilket motstånd ni dagligen utsätts för. Ni vill inget hellre än att bidra till en grön omställning, men möter ett byråkratiskt monster som står i vägen. Ett monster som just sa nej till dränerande beläggningar med argumentet att vattnet leder gifter från intilliggande byggnader... om de brinner upp. Vägra att acceptera sådana argument när den fackmässiga sanningen är att – om man ska ta höjd för risken att byggnader brinner ned – så hamnar giftet i grundvattnet ändå.

I slutänden handlar allt som vanligt om pengar och prioriteringar. I regeringens budget för 2024 avsattes 50 miljoner kronor till klimatanpassningar – 5 kronor per svensk. Samtidigt slopas satsningar på cykel och kollektivtrafik, bensinskatten sänks liksom flygskatten – allt under brinnande klimathot.

Vårt nuvarande system med upphandlingar via LOU som premierar lägst pris spär på problemet. Att entreprenören vid likvärdiga alternativ alltid ska välja billigast är förlegat och direkt skadligt. Lek istället med tanken att entreprenören alltid ska välja mest klimatsmart!

Ställ det byråkratiska monstret mot väggen: Hur främjar vi klimatsmarta metoder och innovationer? Hur kan vi skapa förändringar utan att prova nytt? Ska vi verkligen bygga som vi alltid gjort? Är billigast alltid bäst?

Monstret göder ett system med många mellanhänder. Ofta saknas incitament för att ändra förutsättningarna, hur kakan fördelas och vilka påslag som kan göras. En sak är säker, det blir inte billigare när man är i början av en omställning.

Så: Vad får det bästa alternativet för framtida generationer kosta?

Bara du har svaret.

ANDERS JUNGHAGE,
STENKONSULT OCH ENTREPRENÖR